

Waarom is een terugkeer naar de oude arrondissementele kieskringen juridisch niet aanvaardbaar ?

Luc Deconinck

De wetsvoorstellen die gezamenlijk door de Vlaamse Partijen werden neergelegd (K51/1379 en K51/1380) strekken ertoe de grenzen van alle kieskringen in overeenstemming te brengen met die van de provincies, en meteen ook met de grenzen van de taalgebieden en de gewesten, en - afgeleid - de gemeenschappen.

Het principe van de splitsing van de kieskring :

In zijn advies over deze wetsvoorstellen herhaalt De Raad van State dat, zowel voor de verkiezingen voor Senaat en Europees parlement, als voor de Kamer van Volksvertegenwoordigers, de splitsing van de kieskring Brussel-Halle-Vilvoorde, met als doel de grenzen ervan te doen samenvallen met deze van de provincies, geen aanleiding geeft tot enige opmerking (overweging 11 van het advies). Het is trouwens het logische gevolg van het arrest nr. 73/2003 van het Arbitragehof (nu Grondwettelijk Hof): indien geopteerd wordt voor behoud van de provinciale kieskringen, moet ook de provincie Vlaams-Brabant een eigen kieskring vormen (onder voorbehoud van nog toegelaten bijzondere modaliteiten binnen de grenzen van de vroegere provincie Brabant, zie infra);

Evenmin doet de splitsing van de kieskring Brussel-Halle-Vilvoorde voor de verkiezing van de Senaat en van het Europees Parlement (zoals bepaald in wetsvoorstel K51/1380) bezwaren rijzen (overweging 12 van het advies).

Weliswaar stelt de Raad van State dat ook de terugkeer naar de vroegere indeling in kieskringen voor heel België tegemoet zou kunnen komen aan het arrest 73/2003 van het Arbitragehof. Deze oplossing zou geen einde maken aan het sedert meer dan veertig jaar aanslepend probleem van de niet-gesplitste kieskring Brussel-Halle-Vilvoorde. Opmerkelijk is wel dat de Raad van State in zijn advies met geen woord rept over de indeling van het land in taalgebieden, gewesten en gemeenschappen, hoewel dit de meest fundamentele indeling van het land is, waarop de ganse federalisering steunt.

Het Grondwettelijk Hof (toen nog Arbitragehof) heeft overigens over de handhaving van de kieskring Brussel-Halle-Vilvoorde in zijn arrest 73/2003 opgemerkt dat **"hoewel die handhaving, in 1994, bestaanbaar kon worden beoordeeld met de artikelen 10 en 11 van de grondwet, diezelfde bepalingen die handhaving op dat ogenblik niet vereisten noch thans vereisen¹".**

De regeling van de wet van 13 december 2002 werd door het Arbitragehof verworpen o.m. op grond van volgende overweging : **"door de kieskring Brussel-Halle-Vilvoorde te handhaven behandelt de wetgever de kandidaten van de provincie Vlaams-Brabant op een andere wijze dan de kandidaten van de andere provincies vermits, enerzijds, zij die kandidaat zijn in de kieskring Brussel-Halle-Vilvoorde in concurrentie moeten**

¹ Overweging B.9.2 van arrest 73/2003

treten met kandidaten die elders dan in die provincie kandideren, en anderzijds, zij die kandideren in de kieskring Leuven, niet op dezelfde wijze worden behandeld als zij die kandideren in de kieskring Brussel-Halle-Vilvoorde².

Deze kernoverweging is echter even goed toepasselijk op de niet-gesplitste kieskring Brussel-Halle-Vilvoorde.

Indien immers teruggekeerd zou worden naar de vroegere niet-provinciale kieskringen, inclusief de kieskring Brussel-Halle-Vilvoorde, dan ontstaat dezelfde verschillende behandeling : kandidaten uit het Nederlands taalgebied en uit het Vlaams Gewest moeten dan in concurrentie treden met kandidaten van buiten hun Gewest en van buiten hun taalgebied³, terwijl dat voor andere eentalige gebieden niet het geval zou zijn. Gezien de indeling in taalgebieden, gewesten en gemeenschappen, de meest fundamentele is en de grondwettelijke basis vormt van de federale staat (artikelen 1 tot 4 van de Grondwet), is dergelijke verschillende behandeling nog veel minder te verantwoorden dan een miskennis van de provinciegrenzen.

Het is daarom weinig waarschijnlijk dat die oplossing, die in 1994 - op grond van een "onontbeerlijk evenwicht tussen de belangen van de verschillende gemeenschappen en gewesten binnen de Belgische Staat"⁴ - bestaanbaar werd geacht met de artikelen 10 en 11 van de grondwet, bij een nieuwe beoordeling door het Arbitragehof, die toets nog zou doorstaan, temeer daar het Arbitragehof in het arrest 73/2003 beslist "**dat de gegevens van dat evenwicht niet onveranderlijk (zijn)**"⁵.

Het kan niet ontkend worden dat in het betrokken eentalig taalgebied, de huidige toestand als een met de grondwettelijke indeling van het land strijdige anomalie wordt ervaren en op algemeen verzet stuit, zowel bij de plaatselijke overheden als bij de bevolking, zodat een terugkeer naar de niet-gesplitste kieskring uitgesloten is.

Het is overigens duidelijk dat de federale staat sedert 1994 (datum van het arrest van het Arbitragehof) en vandaag hoe dan ook niet meer dezelfde is, en de gegevens van het evenwicht dus hoe dan ook veranderd zijn :

- de federale staat werd verder uitgebouwd en de deelstaten werden versterkt : nieuwe bevoegdheden werden toegekend, zoals o.m. het toezicht op de gemeenten (waaronder ook de zes faciliteitengemeenten rond Brussel) ; dit maakt dat de niet-splitsing van de kieskring steeds meer "gewicht" krijgt in zijn "afwijkend" zijn tegenover het gehele federale staatsbestel en de grondwet ;

² overweging B.9.5

³ en zelfs, wat de verkiezingen voor de Senaat en Europa betreft, uit een ander eentalig taalgebied

⁴ lees : een politiek compromis, waarvoor het recht op zij gezet wordt

⁵ overweging B.9.6 , die als volgt verder gaat : "Het Hof zou evenwel in de plaats van de wetgever oordelen, indien het zou beslissen dat onmiddellijk een einde zou moeten worden gemaakt aan een situatie die tot op heden de goedkeuring van de wetgever had, terwijl het Hof niet alle problemen kan beheersen waaraan de wetgever het hoofd moet bieden om de communautaire vrede te handhaven".

- ook was op dat ogenblik de provincie Brabant nog maar nauwelijks gesplitst en was de provincie Vlaams-Brabant op dat ogenblik nog geen door de bevolking als dusdanig gepercipieerde entiteit, terwijl dit thans uiteraard wel het geval is ;
- ook het Arbitragehof zelf heeft zijn rechtspraak over discriminatie verder verfijnd, en criteria die in 1994 nog een billijking van discriminatie konden vormen (nl. een zgn algeheel compromis), hebben niet noodzakelijk nog dezelfde draagwijdte in 2005 ; het lijkt me moeilijk verdedigbaar, vanuit het oogpunt van non-discriminatie en gelijkheid voor de wet, in het licht van de rechtspraak van het Arbitragehof dat een kiezer die verhuist van Tubize naar Halle, wel nog voor Waalse lijsten kan stemmen, maar dat een kiezer die verhuist van Halle naar Tubize niet meer voor de Vlaamse lijsten kan stemmen ;
- het feit zelf dat de wetgever – in tegenstelling tot in 1994 – waarin hij een bestaande toestand ongewijzigd liet, nu een expliciete keuze zou moeten maken (al is het een keuze om terug te keren naar een oude toestand), is op zich reeds een verschil met 1994, vermits die keuze gemaakt wordt in een andere institutionele kontekst en dus op een andere wijze dient getoetst te worden ; het arrondissement Brussel-Halle-Vilvoorde beantwoordt immers niet meer aan een administratieve indeling, en terugkeren naar een niet meer bestaande administratieve indeling zal toch, vanuit het oogpunt van non-discriminatie, een bijzondere verantwoording vereisen ;
- het arrest van 1994 berustte niet alleen op de overweging dat de discriminatie die toen al werd vastgesteld verantwoord werd door “het onontbeerlijk evenwicht...” maar ook op het motief “de bestreden bepalingen hebben evenmin tot gevolg dat sommige kiezers minder invloed hebben op de aanduiding van vertegenwoordigers dan andere kiezers, noch dat één bepaalde politieke partij wordt begunstigd ten nadele van andere of dat één welbepaalde kandidaat een electoraal voordeel wordt toegekend ten nadele van anderen”, maar precies deze laatste overweging **is IN DE FEITEN manifest onjuist** : de niet-gesplitste kieskring benadeelt manifest de Vlaamse lijsten en bevoordeelt manifest de Franstalige lijsten en kandidaten en DAT IS ZONDER MEER AANTOONBAAR ; ook hebben sommige kiezers, nl Franstalige in Vlaanderen, meer invloed en mogelijkheden om voor hun taalgenoten te kiezen dan andere kiezers, nl. de Vlaamse kiezers in het Frans taalgebied, die niet voor lijsten van buiten hun gewest kunnen kiezen.

Het is dus volstrekt onjuist te stellen dat, juridisch gezien, het BHV probleem zou kunnen opgelost worden door een terugkeer naar de oude kieskringen. Het hoeft daarenboven geen betoog dat deze oplossing politiek gezien uitgesloten is.

Luc Deconinck